

МОНИТОРИНГ НА МЕДИЙНИЯ ПЛУРАЛИЗЪМ В ЦИФРОВАТА ЕРА

ПРИЛАГАНЕ НА МОНИТОРИНГА НА
МЕДИЙНИЯ ПЛУРАЛИЗЪМ В ЕВРОПЕЙСКИЯ
СЪЮЗ, АЛБАНИЯ, ЧЕРНА ГОРА, РЕПУБЛИКА
СЕВЕРНА МАКЕДОНИЯ, СЪРБИЯ И ТУРЦИЯ
ПРЕЗ 2021 Г.

Национален доклад: България

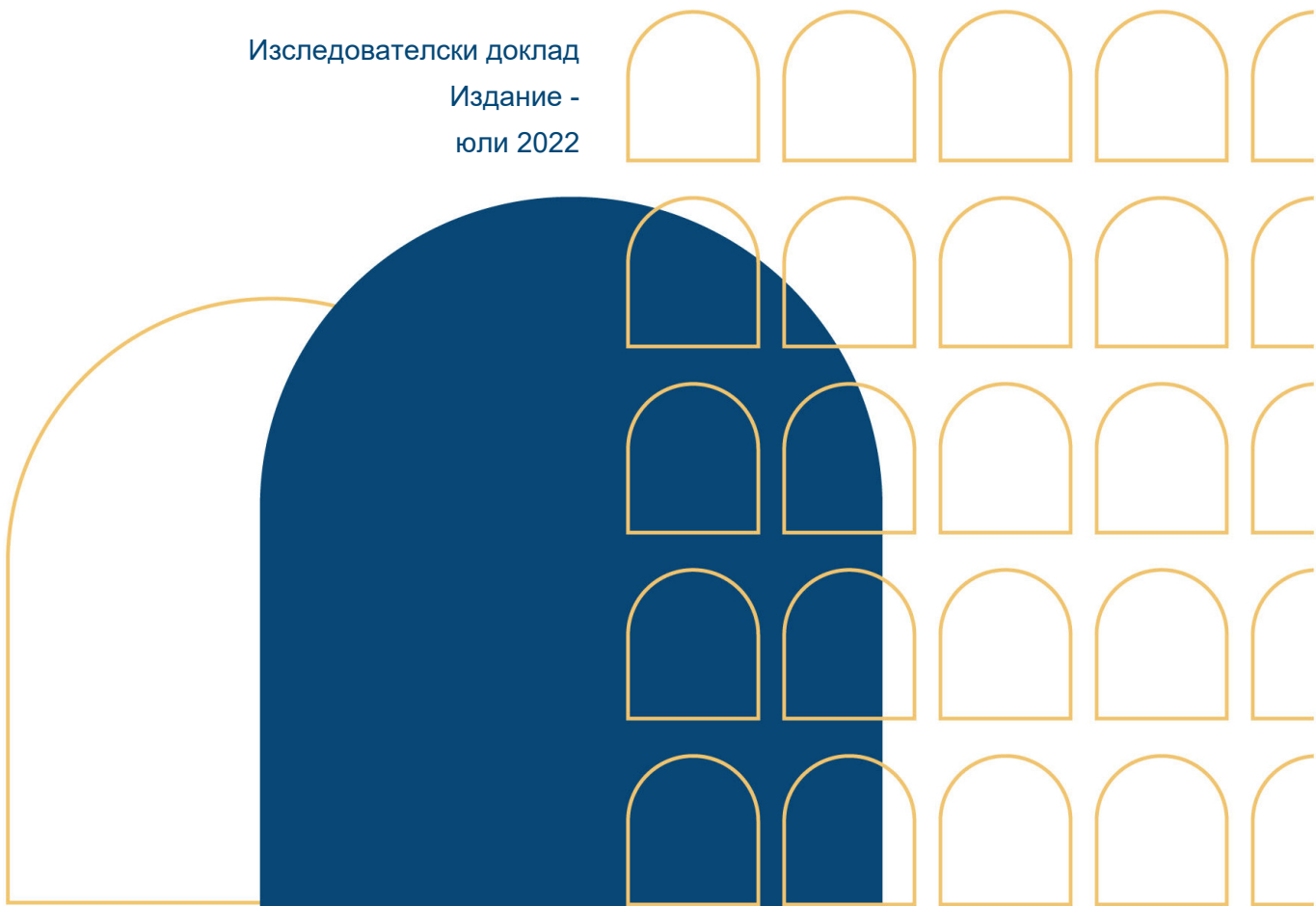
Орлин Спасов, Фондация "Медийна демокрация" / СУ "Св. Климент Охридски"

Нели Огнянова, СУ "Св. Климент Охридски"

Николета Даскалова, Фондация "Медийна демокрация"

Изследователски доклад

Издание -
юли 2022

СЪДЪРЖАНИЕ

1.	За проекта	4
1.1.	Общ преглед на проекта	4
1.2.	Методологическа бележка	4
2.	Въведение	6
3.	Резултати от събирането на данни: оценка на рисковете за медийния плурализъм	8
3.1.	Основна защита (43% - Среден риск)	10
3.2.	Пазарен плурализъм (78% - Висок риск)	12
3.3.	Политическа независимост (71% - Висок риск)	15
3.4.	Социално включване (72% - Висок риск)	18
4.	Плурализъм в онлайн средата: оценка на рисковете	21
5.	Заключения	24
6.	Бележки	27
7.	Източници	28
	Приложение I. Национален екип	
	Приложение II. Експертна група	

© European University Institute 2022 Content and individual chapters © Орлин Спасов, Нели Огнянова, Николета Даскалова, 2022 This work has been published by the European University Institute, Robert Schuman Centre for Advanced Studies. This text may be downloaded only for personal research purposes. Additional reproduction for other purposes, whether in hard copies or electronically, requires the consent of the authors. If cited or quoted, reference should be made to the full name of the author(s), editor(s), the title, the year and the publisher. Requests should be addressed to cmpf@eui.eu Views expressed in this publication reflect the opinion of individual authors and not those of the European University Institute. The English version of this report prevails over this translations. Centre for Media Pluralism and Media Freedom Robert Schuman Centre for Advanced Studies Research Project Report RSC / Centre for Media Pluralism and Media Freedom - Published in юли 2022 European University Institute Badia Fiesolana I – 50014 San Domenico di Fiesole (FI)

With the support of the Erasmus+ Programme of the European Union. The European Commission supports the EUI through the EU budget. This publication reflects the views only of the author(s) and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

1. За проекта

1.1. Общ преглед на проекта

Мониторингът на медийния плурализъм (ММП) е изследователски инструмент, предназначен да идентифицира потенциалните рискове за медийния плурализъм в държавите членки на Европейския съюз и в страните кандидат-членки. Този доклад е изготвен въз основа на приложението на ММП, извършено през 2021 г. Изпълнението е реализирано в 27 държави членки на ЕС, както и в Албания, Черна Гора, Република Северна Македония, Сърбия и Турция. В рамките на подготвително действие на Европейския парламент този проект беше подкрепен с безвъзмездни средства, отпуснати от Европейската комисия на Центъра за медиен плурализъм и медийна свобода (CMPF) към Европейския университетски институт.

1.2. Методологическа бележка

Авторство и преглед

CMPF си партнира с опитни, независими национални изследователи, които извършват събирането на данни и са автори на докладите, с изключение на Италия, където събирането на данни се извършва централизирано от екипа на CMPF. Изследването се основава на стандартизиран въпросник, разработен от CMPF. В България CMPF си партнира с Фондация „Медийна демокрация“, чийто екип осъществи събирането на данни, оцени и коментира променливите във въпросника и проведе интервюта с експерти. Докладът беше прегледан от CMPF. Освен това, за да се осигурят точни и надеждни констатации, група национални експерти във всяка страна направи преглед на отговорите на въпроси, имащи особено висока оценъчна стойност (за списъка на експертите вж. Приложение II). Избрани доклади бяха рецензирани от независим експерт за съответната страна. Рисковете за медийния плурализъм са разгледани в четири основни тематични области: „Основна защита“, „Пазарен плурализъм“, „Политическа независимост“ и „Социално включване“. Резултатите се основават на оценката на редица показатели за всяка тематична област (вж. таблица 1).

Цифровият аспект

Мониторингът не смята цифровия аспект за изолирана област, а по-скоро за преплетен с традиционните медии и със съществуващите принципи на медиен плурализъм и свобода на изразяване. Независимо от това, мониторингът също така извлича и включва в доклада оценки на риска, специфични за дигиталната среда.

Отговорности: Съдържанието на доклада не отразява непременно възгледите на CMPF, нито позицията на членовете, съставляващи експертната група. То отразява възгледите на националния екип на страната, който е извършил събирането на данни и е автор на доклада. Поради актуализациите и уточненията във въпросника е възможно резултатите от ММП2022 да не са напълно съпоставими с предишните издания на ММП. За повече подробности относно проекта виж доклада на CMPF ММП2022, достъпен на: <http://cmpf.eui.eu/media-pluralism-monitor/>.

Основна защита	Пазарен плурализъм	Политическа независимост	Социално включване
Защита на свободата на изразяване	Прозрачност на медийната собственост	Политическа независимост на медиите	Достъп на малцинствата до медии
Защита на правото на информация	Концентрация на собствеността на медиите	Редакционна автономност	Достъп на местните/регионалните общности до медии; общностни медии
Журналистическата професия, стандарти и защита	Концентрация на онлайн платформите и прилагане на принципите на конкуренцията	Аудиовизуални медии, онлайн платформи и избори	Достъп на жените до медии
Независимост и ефективност на медийния регулатор	Медийна жизнеспособност	Държавно регулиране на ресурси и подкрепа за медийния сектор	Медийна грамотност
Обхват на традиционните медии и достъп до интернет	Търговско влияние и влияние на собствениците върху редакционното съдържание	Независимост на управлението и финансирането на обществените медии	Защита срещу незаконна и вредна реч

2. Въведение

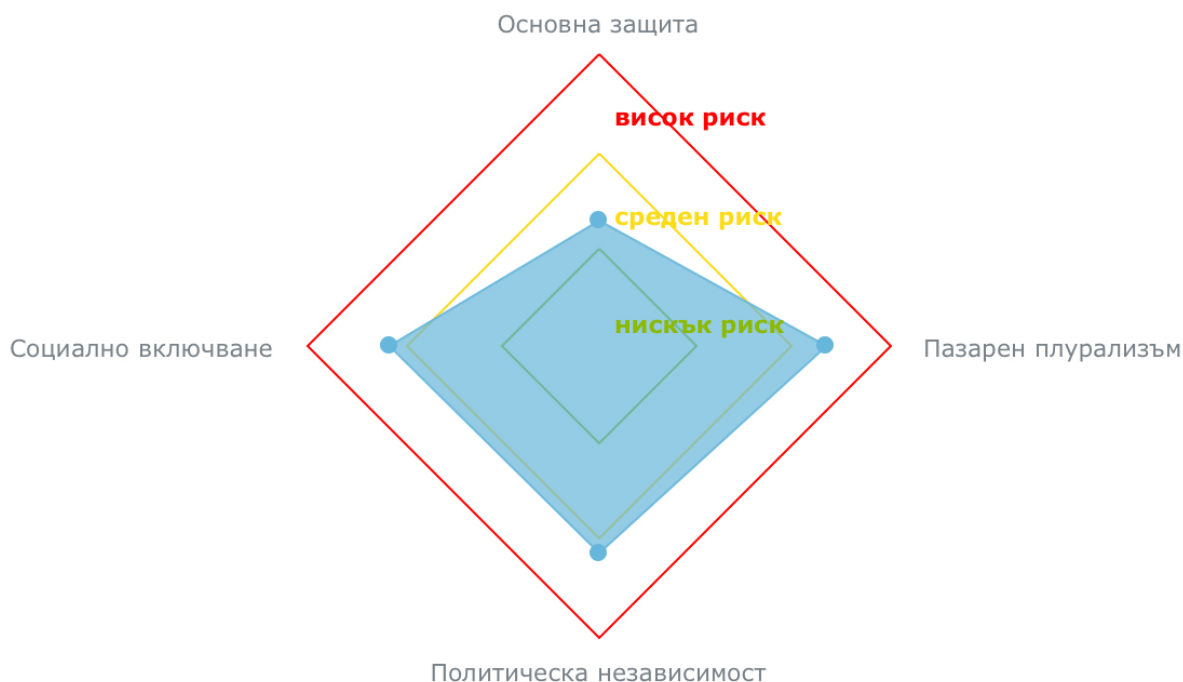
- **Обща информация за страната.** България е разположена в Югоизточна Европа, в източната част на Балканския полуостров. Площта на страната е приблизително 111 000 кв. км. Общият брой на населението на България през 2021 г. е 6 520 314 души (данни за септември 2021 г.) (НСИ, 2022а). Столицата на страната е София. Страната е разделена на 28 области. България е парламентарна република. Народното събрание се състои от 240 депутати. Министър-председателят се избира и освобождава от парламента. Президентът се избира пряко, има петгодишен мандат и може да бъде преизбран веднъж.
- **Малцинства.** Според последните официални данни (преброяване от 2011 г.) българската етническа група е най-голямата – 84,8% от българското население. Турската етническа група е втората по големина и съставлява 8,8% от населението. Ромската етническа група е на трето място и съставлява 4,9%. Българският език е майчин за 85,2% от населението, турският е на второ място с 9,1%, а ромският е майчин за 4,2% (НСИ, 2011). Равнището на грамотност на възрастните достига 98,39% (данни за 2015 г.) (Trading Economics, 2022).
- **Икономическо положение.** През 2020 г., както и през предходните години, България е държавата членка на ЕС с най-нисък БВП на глава от населението, следвана от Гърция и Хърватия (EUROSTAT, 2022а). България продължава да е най-бедната страна в ЕС, въпреки че равнището на безработица е 4,5% (данни за четвъртото тримесечие на 2021 г.) (НСИ, 2022б), което е под средното равнище от 6,2% за ЕС (данни за януари 2022 г.) (EUROSTAT, 2022б). Икономиката е изправена пред много проблеми, сред които е и корупцията. През 2021 г. според Индекса за възприятие на корупцията страната заема 78-о място от 180 държави (Transparency International, 2022).
- **Политическа ситуация.** Политическата ситуация през 2021 г. беше нестабилна. През април 2021 г. влиятелната дясноцентристка партия ГЕРБ приключи пълния си четиригодишен мандат, през който управляваше в коалиция с националистически партии. Впоследствие три пъти се проведе парламентарни избори. В продължение на почти седем месеца страната беше управлявана от служебно правителство. Бяха проведени и президентски избори. През декември 2021 г. бе съставено редовно правителство на основата на четирипартийна коалиция, включваща партии с много различна политическа ориентация – предпоставка за потенциална нестабилност.
- **Медиен пазар.** Медийният пазар е разнообразен, но все още силно зависим от политически и икономически влияния. Броят на медиите (данни за 2020 г.) включва: 209 вестника, 33 от които ежедневници; 120 регистрирани телевизионни оператора; 77 радиооператора (НСИ, 2022в). Общите приходи от телевизионни и радиопредавания възлизат съответно на 488 909 хил. лв. и 90 627 хил. лв. (пак там). През 2021 г. 83,5% от домакинствата са имали достъп до интернет у дома (ръст от 4,6% в сравнение с предходната година). Делът на домакинствата, които използват фиксирана широколентова интернет връзка, е 62,7%. Домакинствата, които използват мобилна широколентова интернет връзка, са 75,0% (НСИ 2021). В началото на 2021 г. „Нова Броудкастинг Груп“, преди това собственост на братята Кирил Домусчиев и Георги Домусчиев, беше продадена. Купувачът е „Юнайтед Груп“, която притежава също така най-големия български телеком „Виваком“ и няколко вестника (които преди това бяха собственост на Делян

Пеевски, политик от партия „Движение за права и свободи“). Придобиването затвърди тенденцията на силна концентрация на българския медиен пазар, особено в сектора на телевизията и телекомуникациите. В същото време, въпреки съществуващите законови разпоредби, редица медии не предоставят на обществеността информация за собствеността/финансирането си. Като цяло през 2021 г. медийната сфера се намираше в състояние на преход. До април 2021 г. тя беше силно доминирана от дясноцентристката партия ГЕРБ. Политическите промени през 2021 г. и съставянето на ново редовно правителство през декември 2021 г. създадоха предпоставки за по-независима медийна среда, но все още не е ясно дали тези очаквания ще се реализират на практика. Поради политическата нестабилност в страната през 2021 г. не бяха осъществени важни очаквани промени в медийната регулация (например преразглеждане на механизма на финансиране на обществените медии).

- **Регулаторна среда.** Работата на електронните медии се регулира от Закона за радиото и телевизията (обнародван през 1998 г.; последно изменен през 2022 г.). Съветът за електронни медии (СЕМ) е националният регулатор в областта на медиите. СЕМ е създаден през 2001 г. Състои се от петима членове, трима от които се избират от парламента, а двама се назначават от президента. Мандатът на членовете е шест години. Саморегулирането на медиите се подпомага от Фондация „Национален съвет за журналистическа етика“, създадена през 2005 г. Етичният кодекс на българските медии е приет през 2004 г. Фондацията поддържа Комисията по журналистическа етика, която разглежда и се произнася по жалби.
- **COVID-19.** През 2021 г., както и през 2020 г., пандемията от COVID-19 засегна значително медиите. Някои медии използваха допълнителни финансови инструменти, макар и не специфични за медиите, разработени от ЕС и прилагани от българското правителство с цел да се ограничи въздействието на пандемията върху икономиката. Последствията обаче са сериозни, особено за по-малките и регионалните медии.
- **Войната в Украйна.** Войната на Русия в Украйна създаде нов информационен контекст в България. В началото на март 2022 г. Съветът за електронни медии (СЕМ, 2022a) временно ограничи разпространението на два руски държавни информационни източника (Russia Today и „Спутник“) в България. В средата на март около 16% от българите подкрепят Русия за нападението над Украйна. В същото време повече от две трети от всички интервюирани смятат, че България трябва да приема украински бежанци (Офнюз, 2022). България е една от двете страни от ЕС (заедно с Унгария), които се въздържат от предоставяне на военна помощ на Украйна (информация към 25 април 2022 г.). Дезинформацията и популизмът са широко разпространени, главно в социалните медии. В контекста на войната инициативите за проверка на фактите в медиите^[1] са недостатъчни и нямат капацитета да повлияят сериозно върху характера на информационните потоци.

3. Резултати от събирането на данни: оценка на рисковете за медийния плурализъм

България : Области на риск за медийния плурализъм

JS chart by amCharts

CEMI CENTRE FOR MEDIA PLURALISM AND MEDIA RESEARCH
MPM 2022

В България особено високи рискове за медийния плурализъм бяха открити в областите „Пазарен плурализъм“, „Социално включване“ и „Политическа независимост“. Единствената област със среден риск е „Основна защита“. В сравнение с ММП2021 резултатите от ММП2022 за България не дават индикации за значително намаляване на рисковете за медийния плурализъм. Въпреки че през 2021 г. България претърпя важни политически промени, политическата нестабилност беше висока. Това на практика забави стартирането на по-активни мерки за подобряване на медийната среда. И през 2021 г. пандемията от COVID-19 продължи да оказва силно въздействие върху медийната среда, особено за по-малките медии. В контекста на пандемията през 2022 г. все още нямаше подкрепящи мерки, насочени конкретно към медиите. Общата ситуация по отношение на рисковете за медийния плурализъм, идентифицирани в ММП2022, е изпълнена с предизвикателства. Все още не са решени стагниращи проблеми като високите равнища на медийна концентрация, липсата на достатъчна прозрачност при държавното регулиране на ресурсите, липсата на подкрепа за медийния сектор, недостатъчните равнища на редакционна автономност във всички видове медии и недостатъчната защита на журналистическата професия, като в същото време състоянието на независимостта на обществените медии буди все по-голяма загриженост.

Показателите в областта „Основна защита“ (средна оценка на риска 43%) са с нисък до среден риск. Нивото на риска в тази област остава непроменено в сравнение с ММП2021. Основните проблеми тук са идентифицирани при показателите „Журналистическата професия, стандарти и защита“ (53%) и „Защита на свободата на изразяване“ (49%). Като цяло, както и през предходните години, рисковете за медийния плурализъм в България произтичат главно от факта, че иначе сравнително адекватната правна рамка често не се прилага ефективно.

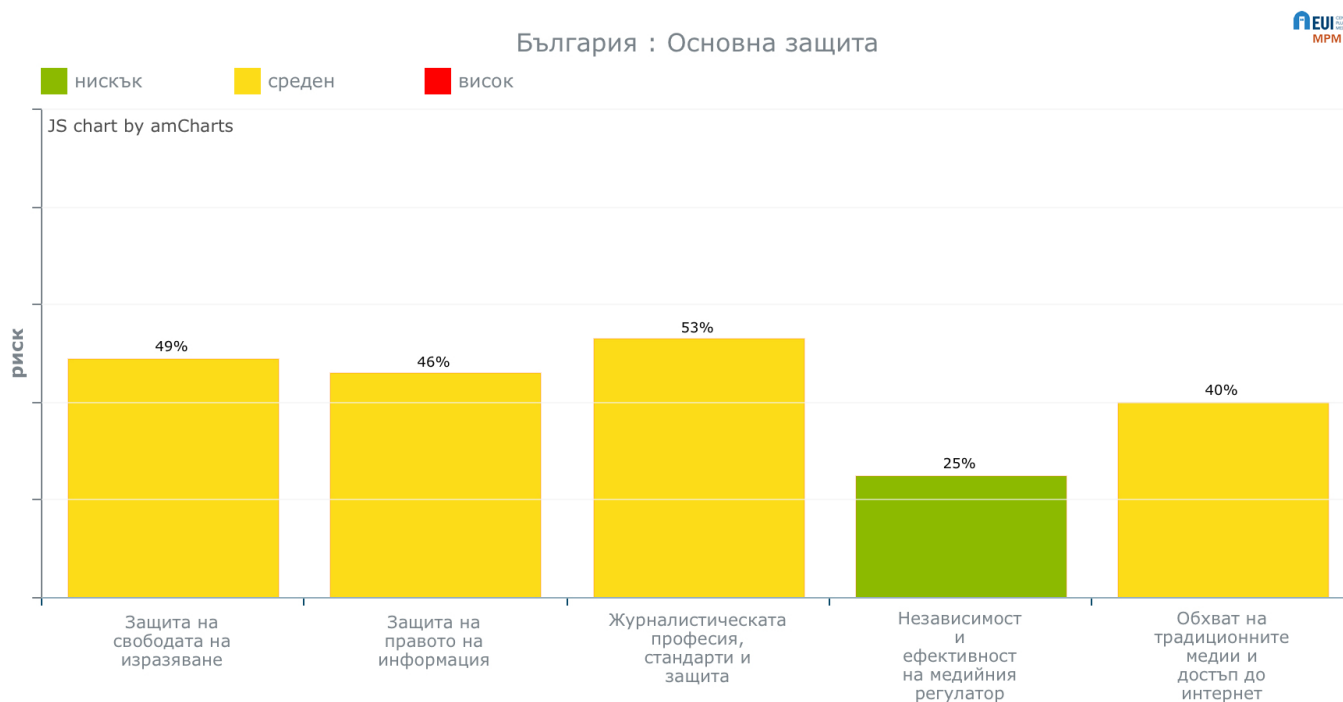
Областта **„Пазарен плурализъм“** (78%, висок риск) е с най-висока концентрация на риск в тазгодишния ММП. Три от показателите сочат особено висок риск: „Концентрация на онлайн платформите и прилагане на принципите на конкуренцията“ (97%), „Концентрация на новинарските медии“ (96%) и „Търговско влияние и влияние на собствениците върху редакционното съдържание“ (90%). Нивото на риск в тази област като цяло остава същото като в ММП2021. Това означава, че страната все още не успява да разреши основните проблеми в тази важна област. Рисковете произтичат главно от пропуски в нормативната уредба, липса на специфични за сектора правила за предотвратяване на висока степен на концентрация, липса на възможности за устойчиво финансиране и липса на защита срещу търговско влияние и влияние на собствениците върху редакционната независимост.

Значителни рискове за медийния плурализъм в България са идентифицирани и в областта **„Политическа независимост“** (71%, висок риск). Три от петте показателя в тази област са изложени на особено висок риск: „Държавно регулиране на ресурси и подкрепа за медийния сектор“ (97%), „Независимост на управлението и финансирането на обществените медии“ (92%) и „Редакционна автономност“ (75%). В сравнение с ММП2021 рискът в някои зони се е увеличил, например по отношение на независимостта на управлението и финансирането на обществените медии (от 83% на 92%) и редакционната автономност (от 71% на 75%). Особено тревожна е липсата на достатъчна независимост на Българската национална телевизия. Местните и по-малките медии остават силно уязвими за политическо влияние.

Всички пет показателя в областта **„Социално включване“** (среден резултат от 72%) сочат висок риск: „Достъп на жените до медии“ (78%), „Достъп на местните/регионалните общности до медии и общностни медии“ (75%), „Достъп на малцинствата до медии“ (71%), „Защита срещу незаконна и вредна реч“ (69%) и „Медийна грамотност“ (67%). Известно намаляване на риска в сравнение с ММП2021 се наблюдава при показателите „Защита срещу незаконна и вредна реч“ (от 96% на 69%) и „Достъп на местните/регионалните общности до медии и общностни медии“ (от 81% на 75%). Въпреки този спад обаче рискът остава обезпокоително висок. Високият риск в областта на социалното включване заслужава специално внимание. Местните и регионалните медии са изправени пред сериозни проблеми по отношение на независимостта и устойчивостта си. Успоредно с това достъпът до медии за малцинствата, жените и хората с увреждания остава проблематичен. На този фон липсата на достатъчна защита срещу незаконна и вредна реч буди особена загриженост.

3.1. Основна защита (43% - Среден риск)

Индикаторите за основна защита представляват регулаторния гръбнак на медийния сектор във всяка съвременна демокрация. Те измерват редица потенциални области на риск, в това число наличието и ефективността на прилагането на регулаторни гаранции за свободата на изразяване и правото на информация; статута на журналистите във всяка страна, включително тяхната защита и възможност за работа; независимостта и ефективността на националните регулаторни органи, които имат правомощия да регулират медийния сектор, както и обхвата на традиционните медии и достъпа до интернет.

Общото ниво на риска в областта остава същото като в предишното издание на ММП. Проблемите с практическите гаранции за свободата на словото и защитата на журналистите продължават да са налице, докато стратегическите съдебни дела срещу публичното участие (SLAPP) предизвикват все по-голяма загриженост.

Показателят „**Защита на свободата на изразяване**“ е със среден риск (49%). Свободата на изразяване е изрично призната в българското законодателство,^[2] а ограниченията върху нея са ясно дефинирани в Конституцията, Наказателния кодекс и Закона за радиото и телевизията. Въпреки това свободата на словото и по-специално свободата на медиите не е напълно гарантирана на практика. Както и през предходните години, през 2021 г. продължи практиката на заплашване на журналисти. Случаите включват груби коментари от страна на политически и властови фигури, както и други форми на злоупотреба. През 2021 г. имаше и примери за ограничаване на свободното изразяване на мнението на други граждани.^[3] Освен това през 2021 г. България беше нееднократно осъдена от Европейския съд по правата на човека за нарушение на чл. 10. Решенията показват, че все още съществуват ограничения, които са извън необходимото за едно демократично общество или не са пропорционални на легитимната цел на закона.^[4]

Клеветата и обидата в България се третират както от наказателното, така и от гражданското право. Съдебните решения относно обезщетенията за вреди не винаги са пропорционални на клеветата. Пример за това е решението на Софийския районен съд от декември 2021 г., с което журналистът Борис Митов и главният редактор на „Медиапул“ Стояна Георгиева са осъдени да заплатят обезщетение за неимуществени вреди в размер на 60 000 лева (приблизително 30 000 евро) и 7000 лева (приблизително 3500 евро) разности по дело за обида и клевета на съдия Светлин Михайлов. Решението е остро критикувано от медийни експерти и професионалисти като необосновано и имащо смразяващ ефект върху свободата на изразяване, тъй като искът се отнася до статии, описващи факти и обстоятелства, които са били предварително оповестени от трети лица, включително оценки на представители на съдебната власт, както и информация, съдържаща се в разсекретени разработки на Държавна агенция „Национална сигурност“ (Георгиева, 2022; АЕЖ, 2022; RWB, 2022).

„Защита на правото на информация“ отбелязва риск от 46%. Съществуват законови разпоредби за правото на информация^[5] и за механизми за обжалване^[6] в случаи на отказ на достъп до информация. Въпреки това фактът, че производствата за достъп до обществена информация са едноинстанционни и са в ръцете на регионалните административни съдилища, както е предвидено в Административнопроцесуалния кодекс от 2020 г. насам, остава проблематичен. Въпреки че през 2021 г. институционалните уебсайтове предоставяха по-добри функции за достъп до информация в сравнение с предходните години, все още се срещат изрични или мълчаливи откази на държавните органи за предоставяне на обществена информация, както и предоставяне на информация, която на практика не може да бъде прочетена (ПДИ, 2021а; ПДИ, 2021б; Костова, 2021). Защитата на лицата, подаващи сигнали за нередности, все още буди безпокойство поради пропуски в законодателството^[7] и ниска обществена осведоменост, въпреки че се увеличават усилията на гражданските организации в тази област. Поради политическата нестабилност и поредицата от парламентарни избори през 2021 г. България закъснява с транспонирането на Директива (ЕС) 2019/1937 относно защитата на лицата, които подават сигнали за нарушения на правото на Съюза. Наред с други обстоятелства, все още е спорно дали новите правни разпоредби по въпроса следва да обхващат само нарушения на правото на ЕС или всички нарушения съгласно българското право.

Показателят **„Журналистическата професия, стандарти и защита“** отбелязва среден риск от 53%. На практика няма достатъчно гаранции за редакционната независимост. От години липсва адекватна синдикална защита. Лошите условия на труд на журналистите станаха още по-проблематични след пандемията от COVID-19 поради намаляване на заплатите и забавяне на плащанията. През 2021 г. журналистите продължиха да работят в среда на риск за здравето, като същевременно бяха изправени пред прекомерно натоварване поради недостиг на човешки ресурси и ангажименти по отразяването на напрегнатата политическа ситуация в страната (през годината три пъти се проведе парламентарни избори).

През 2021 г. имаше по-малко и не толкова тежки случаи на нападения и заплахи за физическата безопасност на журналистите в сравнение с 2020 г. (3 вписвания в индекса за картографиране на медийната свобода (Mapping Media Freedom), 3 вписвания в платформата на Съвета на Европа за насърчаване на защитата на журналистиката и безопасността на журналистите). Въпреки това безопасната среда за журналистите в страната не е достатъчно гарантирана от държавата, а извършителите на престъпления срещу журналисти не се преследват ефективно. Освен това в България не съществува правна рамка срещу SLAPP, а случаите на SLAPP предизвикват все по-голяма загриженост. Сред примерите са: Николай Стоянов, финансов редактор на седмичника „Капитал“, съден за клевета по наказателен ред от бившия директор на Българската банка за развитие Стоян Мавродиев и кипърския гражданин Майкъл Тимвиос (CoE, 2021); рекорден иск от 1 млн. лв., предявен от компанията „Еврохолд“ срещу разследващия уебсайт „Биволъ“ за вреди, причинени от критична публикация, разкриваща данни за скрито имущество на основния акционер на „Еврохолд“ (Черешева, 2021); присъдата на Софийския районен съд срещу журналистите Борис Митов и Стояна Георгиева, осъдени да заплатят висока сума за неимуществени вреди за клевета на съдия Светлин Михайлов.

„Независимост и ефективност на медийния регулатор“ е показателят с най-нисък риск (25%), въпреки че половината от променливите в рамките на показателя сочат среден риск. Двама от членовете на регулаторния орган СЕМ се назначават от президента, а другите трима се избират от парламента. Реалното участие на гражданите в номинирането на членовете на СЕМ не е гарантирано. По този начин самото конституиране на СЕМ е неизбежно изложено на рискове от политически влияния. Задълженията и отговорностите на СЕМ са ясно определени в Закона за радиото и телевизията, като органът е прозрачен по отношение на дейността си. На този фон през 2021 г. се наблюдаваха някои напрежения и спорове относно дейността на регулатора. Членът на СЕМ Ивелина Димитрова подаде оставка, изразявайки критично отношение към медийния орган на фона на конфликт ^[8] между служебния министър на културата Велислав Минев и генералния директор на Българската национална телевизия (БНТ) Емил Кошлуков (Филева, 2021а). Освен това в петиция, подписана от близо 2500 журналисти и общественици, се иска оставката на всички членове на СЕМ за това, че органът „си затваря очите пред всички нарушения на Закона за радиото и телевизията, които се извършват системно в БНТ“ (Медиапул, 2021а).

Показателят за **обхвата на традиционните медии и достъпа до интернет** показва среден риск (40%). Достъпът до обществените медии е гарантиран от закона. Обхватът на обществените радио- и телевизионни канали е 97% от населението, а абонаментът за широколентов интернет е 79%.

3.2. Пазарен плурализъм (78% - Висок риск)

Областта „Пазарен плурализъм“ се фокусира върху икономическите рискове за медийния плурализъм, произтичащи от липсата на прозрачност и концентрация на собствеността, от устойчивостта на медийната индустрия, от попадането на журналистиката в зависимост от търговски интереси. Първият индикатор изследва наличието и ефективността на разпоредбите за прозрачност на медийната собственост. Липсата на конкуренция и външният плурализъм се оценяват поотделно за новинарските медии (производство на новини) и за онлайн платформите (портали за новини), като се разглеждат поотделно хоризонталната и кросмедийната концентрация; концентрацията на пазара на онлайн реклама и ролята на правоприлагането в областта на конкуренцията. Индикаторът за жизнеспособност на медиите

измерва динамиката, свързана с приходите и заетостта, като прави връзка с тенденцията в развитието на БВП. Последният индикатор има за цел да оцени рисковете за пазарния плурализъм, породени от бизнес интереси, влияещи върху изготвянето на редакционно съдържание, като прави това както от гледна точка на търговското влияние, така и от страна на влиянието на собствениците.

Областта на пазарния плурализъм е най-рисковата област за България, като три показателя са с изключително високи нива на риск (90% или повече). По отношение на плурализма на медийния пазар, конкуренцията и независимостта от търговски натиск страната е в застой от години, като са налице както пропуски в нормативната уредба, така и сериозни практически проблеми.

Индикаторът „Прозрачност на медийната собственост“ е единственият в областта, който е с нисък риск (31%). Това се дължи на наличието на законови разпоредби (Закон за задължителното депозирание на печатни и други произведения; Закон за радиото и телевизията; Закон за мерките срещу изпирането на пари) за разкриване на данни за собствеността, включително за крайния собственик, на доставчиците на медийни услуги. Прозрачността на информацията, събирана от публичните органи, се подобрява от 2020 г. насам. Въпреки това редица медии не спазват закона и информацията за собствеността на медиите все още не стига изцяло до обществеността.

По отношение на **концентрацията на собствеността на новинарските медии** рискът е много висок (96%), като през 2021 г. няма подобрения в сравнение с предишните издания на ММП. Все още няма конкретни прагове, основани на обективни критерии, за да се предотврати висока степен на хоризонтална или кросмедийна концентрация на собственост в сектора на новинарските медии. В законодателството в областта на конкуренцията съществуват общи правила, които не са конкретизирани за медийния сектор. Липсата на основни данни, необходими за оценка на действителното ниво на концентрация, продължава да бъде сериозен проблем и сама по себе си се счита за риск. Липсват данни за пазарните дялове, основани на общите приходи (включително от реклама, продажби, публично финансиране, абонамент и т.н.), генерирани в медийните сектори. Частичната информация за приходите от реклама показва високи нива на концентрация в

телевизионния и вестникарския сектор, като общият пазарен дял на четиримата най-големи собственика е съответно 91% и 81% (Media Club, 2022). Сумите от дяловете на аудиторията на четирите най-големи телевизионни медийни групи (77%) (Nielsen Admosphere, 2021) и на четирите най-големи радиогрупи (77%) (Media Club, 2022) също са показателни за висока концентрация.

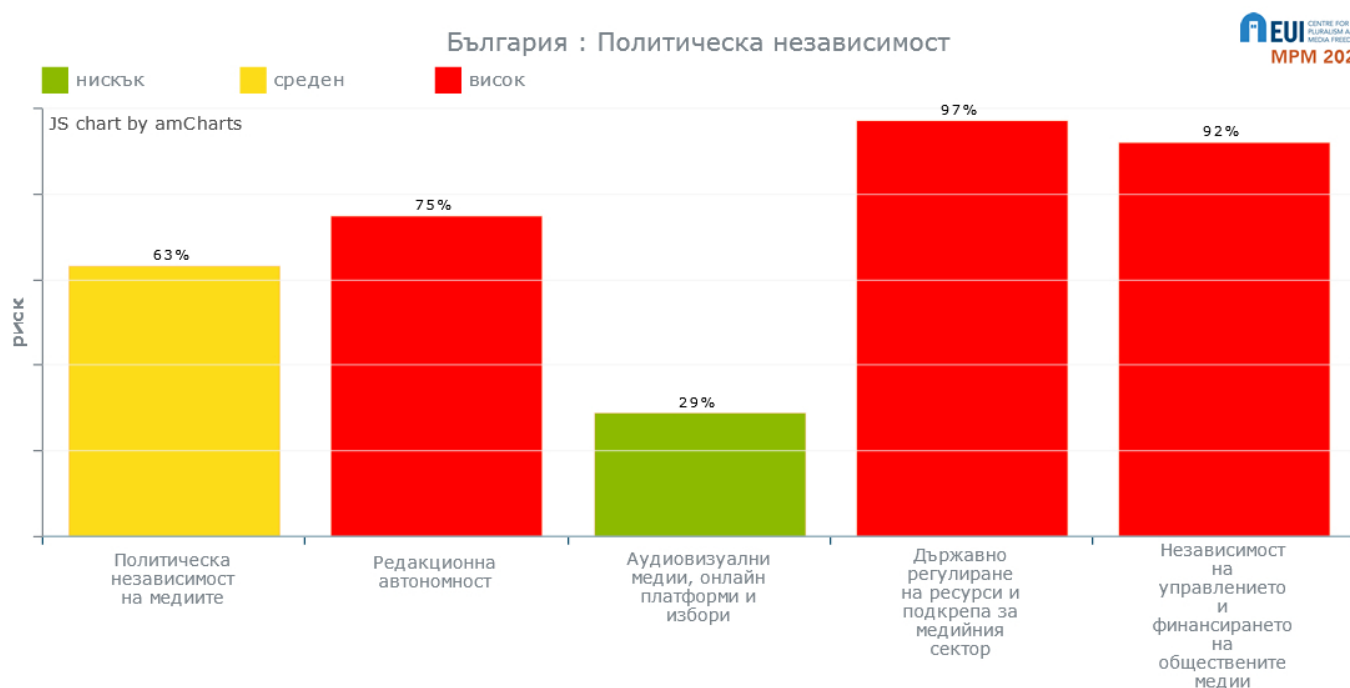
За поредна година показателят **„Концентрация на онлайн платформите и прилагане на принципите на конкуренцията“** достига най-високото възможно ниво на риск (97%). Все още липсва регулация на конкуренцията, която да отчита особеностите и цифровото развитие на медийния сектор, както и специфични за сектора правила за предотвратяване на висока степен на концентрация на пазара на цифрова реклама. Директива (ЕС) 2019/790 на Европейския парламент и на Съвета от 17 април 2019 г. относно авторското право и сродните му права в цифровия единен пазар все още не е транспонирана в националното законодателство. На фона на тези дефицити ролята на посредниците в разпространението на новини остава значителна, като хората получават достъп до новини онлайн по-скоро опосредствано, отколкото директно през уебсайта на издателя на новинарската медия.

Медийната жизнеспособност е с висок риск от 77%. Въпреки че прогнозните оценки сочат увеличение на общите приходи от реклама в новинарските медии през 2021 г. в сравнение с 2020 г., съпоставката с БВП на страната и с тенденциите в инфлацията почти не показва положителни развития: застои в аудиовизуалния сектор и новинарските медии като цяло, спад в сектора на вестниците и ръст в сектора на радиото. Икономическото положение на местните и регионални медии продължава да се влошава поради негативното въздействие на кризата с COVID-19 и липсата на възможности за устойчиво финансиране. Дори в медиите, в които няма съкращения и намаляване на заплатите, възнагражденията на журналистите не са достатъчни, за да компенсират претоварването с работа и инфлацията. През 2021 г. икономическите условия за журналистите на свободна практика също не са се подобрили. Много малко са журналистите, които успяват да се издържат на свободна практика в България – те или се издържат от други дейности, или работят на свободна практика за чуждестранни медии. Освен това не съществуват схеми за подпомагане на новинарските медии в частност, включително в контекста на COVID-19, и само ограничен брой медийни компании развиват алтернативни източници на приходи.

Търговското влияние и влиянието на собствениците върху редакционното съдържание е също толкова проблематично, колкото и през предходните години, като съответният показател е с висок риск от 90%. Регулаторните и саморегулаторните дефицити остават неизменни: няма механизми, които да предоставят социална защита на журналистите в случай на промяна на собствеността или редакционната линия; няма гаранции срещу търговско влияние върху решенията за назначаване и освобождаване на главни редактори. На практика търговският натиск върху много новинарски издания продължава, като собствениците на медии и други търговски субекти системно оказват влияние върху редакционното съдържание, често с политически цели.

3.3. Политическа независимост (71% - Висок риск)

Индикаторите за политическа независимост оценяват наличието и ефективността на регулаторни и саморегулаторни гаранции срещу политически пристрастия и политически влияния върху производството, разпространението и достъпа до новини. По-конкретно, тази област има за цел да оцени влиянието на държавата и по-общо на политическата власт върху функционирането на медийния пазар и независимостта на обществените медии. Освен това тази област се занимава със съществуването и ефективността на (само)регулацията при осигуряването на редакционна независимост и достъпност до плуралистична политическа информация и разнообразни гледни точки, особено по време на изборни периоди.

Областта на политическата независимост съчетава и трите нива на риск. От една страна, съществува подробна регулация по отношение на медийното отразяване в контекста на избори. В същото време обаче остават нерешени сериозни проблеми, свързани с обществените медии и с държавното регулиране на ресурсите.

Показателят „**Политическа независимост на медиите**“ е със среден риск от 63%, което е много близо до границата на високия риск. Въпреки че Законът за радиото и телевизията гарантира независимостта на доставчиците на медийни услуги и тяхната дейност от политическа и икономическа намеса (чл. 5 от Закона за радиото и телевизията), притежаването на медии, включително на аудиовизуални медии, от страна на политици и партии не е изрично забранено или ограничено от закона. Няма разработени механизми, които да могат да предотвратят на практика конфликтите на интереси, както и прекия и непрекия контрол на политически субекти върху медиите. През 2021 г. телевизионните канали с пряка афилиация към политически субекти са „Алфа“, „СКАТ“, БСТВ и 7/8 TV.^[9] Политическият контрол върху медиите в страната е проблем от години. Трайна практика на влияние от страна на правителството и общините е чрез платени договори за медийно отразяване и популяризиране на публични проекти. Въпреки динамичните политически процеси,

през 2021 г. все още съществуваше висок риск по отношение на политическото влияние върху медиите, особено за местните и по-малките издания. През последните две години различните нива на риск по отношение на политическите зависимости на водещите новинарски медии се запазиха, както следва: висок риск за телевизионния и вестникарския сектор; среден риск за водещите радио канали и онлайн медии; нисък риск за основните информационни агенции. През 2021 г. Българската национална телевизия продължи да бъде обект на обществена критика, че е под влиянието на партия ГЕРБ.

Показателят **„Редакционна автономност“** отчита висок риск от 75%. Все още не съществуват регулаторни гаранции за редакционна автономност в случаите на назначаване и освобождаване на главни редактори и все още има опасения, че на практика се осъществява политическо влияние в такива процедури. Саморегулаторният Етичен кодекс на българските медии предвижда мерки за редакционна независимост от политическа намеса. На практика обаче усилията на Комисията по журналистическа етика като саморегулаторен орган са ефективни само в ограничена степен, главно поради факта, че много медийни организации не са подписали Етичния кодекс.

Правната рамка по отношение на **аудиовизуалните медии, онлайн платформите и изборите** води до нисък риск при съответния показател (29%). Изборният кодекс урежда достъпа до ефирно време в обществените и частни канали за политическите участници по време на предизборна кампания. Регулацията в това отношение като цяло е ефективна. Закупуването на рекламno пространство също е регламентирано, както и прозрачността на платеното политическо съдържание по време на предизборни кампании. Някои медии обаче не спазват закона и не обявяват публично рекламните си договори с политически кандидати (ИРПС, 2021). През 2021 г. в страната се проведе серия от предизборни кампании. Мониторингът на медийния регулатор показва, че БНТ и БНР са се придържали към законите изисквания и до голяма степен са спазили принципите на равнопоставеност и плурализъм (СЕМ, 2021а; СЕМ, 2021б; СЕМ, 2022б). В доклада на ОССЕ (OSCE, 2021) за изборите през юли 2021 г. обаче се обръща внимание на наблюдавана извадка от сутрешни и вечерни новини в праймтайма на БНТ 1, които са били посветени предимно на ГЕРБ, при това основно с положителен тон. На този фон служебният министър на културата Велислав Минеков и „Репортери без граници“ (RWB, 2021а; Todorov, 2021) твърдят, че БНТ е била пристрастна в отразяването на изборите, като е облагодетелствала бившата управляваща партия ГЕРБ. Минеков нееднократно призова за оставката на генералния директор на БНТ Емил Кошлуков. Кошлуков от своя страна определи това като „политически и правителствен натиск“ (BNT, 2021). Водещите частни телевизии осигуриха като цяло балансирано представяне на основните партии и кандидати, докато някои по-малки телевизионни канали и по-специално партийните канали отразиха кампаниите пристрастно и едностранчиво, а някои телевизионни водещи бяха и кандидати за народни представители.

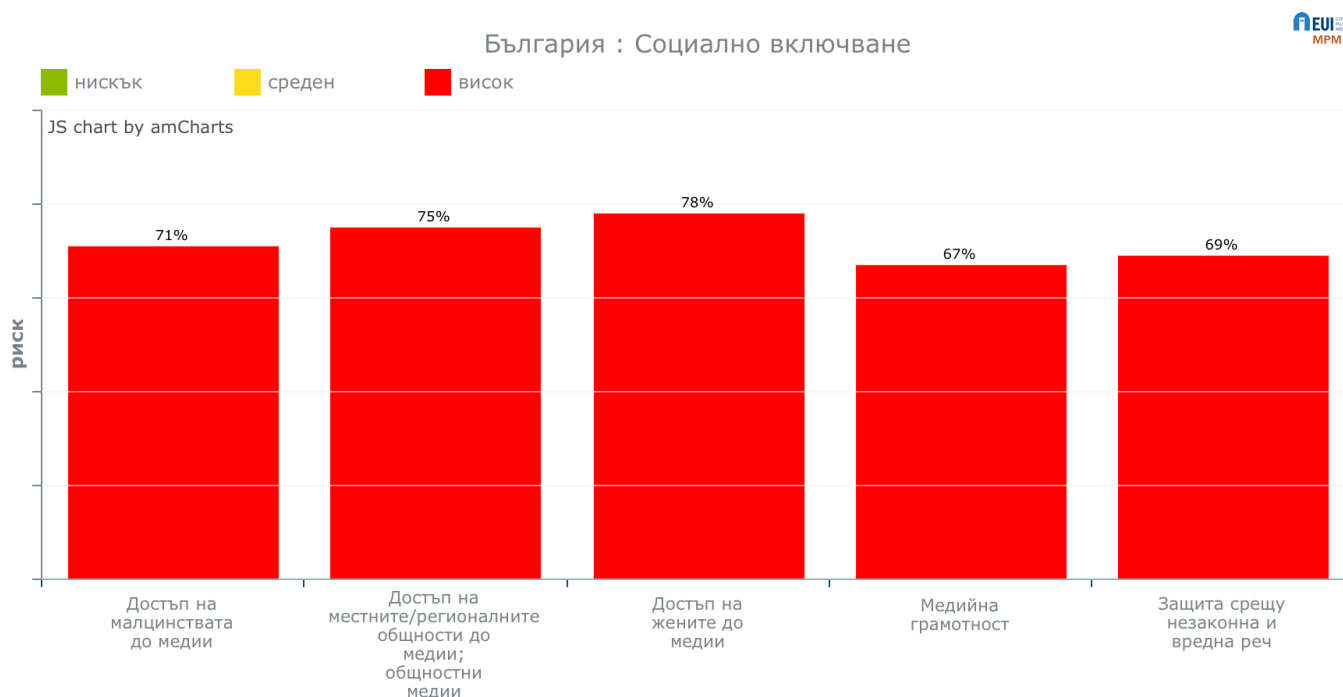
Както и в предишни издания на ММП, показателят **„Държавно регулиране на ресурсите и подкрепа за медийния сектор“** получава най-високата възможна оценка за риск (97%). Липсата на регулаторни гаранции за справедливо и прозрачно разпределение на държавната реклама в медийния сектор (U.S. Department of State, 2021; RWB, 2021b) остава проблематична на практика. В България няма преки или непреки държавни субсидии за медии, различни от обществените. Не съществува и специфична подкрепа за медийния сектор и журналистите като компенсаторен инструмент в контекста на кризата с COVID-19.

Остават нерешени проблеми, свързани с **независимостта на управлението и финансирането на**

обществените медии, което води до висок риск от 92% в настоящата оценка. Процедурата за назначаване на генерални директори и управителни съвети на обществените оператори не гарантира независимост от държавната власт или друго политическо влияние. Продължаващата липса на реални гаранции на фона на противоречиви практики на управление на обществените медии води до увеличаване (с 9%) на оценката на риска в сравнение с ММП2021. Настоящият генерален директор на БНТ Емил Кошлуков има предшестваш политически опит и предишна ангажираност с политически контролирани медии. През 2021 г. ръководството на БНТ беше подложено на остра критика от страна на политически, обществени и неправителствени субекти. „Репортери без граници“ (RWB 2021a) посочи „липсата на независимост“ на БНТ и призова за „задълбочени системни реформи за укрепване на независимостта на обществените медии“. През 2021 г. Андон Балтаков подаде оставка като генерален директор на БНР „по дълбоко лични“ мотиви. Впоследствие към причините за решението си той добави и опити за саботаж на работата му, идващи от групи както в радиото, така и извън него (Филева, 2021б). БНТ и БНР се финансират чрез субсидия от държавния бюджет, определяна всяка година в съответния закон за държавния бюджет, и ограничено количество реклама (около 10% или по-малко от общия бюджет на операторите). Размерът на държавната субсидия се определя без обществено обсъждане. „Това, че правителството директно финансира обществените медии и има възможност да допълва или намалява бюджетите им, прави уязвима редакционната им независимост, което е в разрез с международните стандарти“, подчертава ОССЕ (OSCE, 2021). Съществува законопроект (Законопроект за изменение и допълнение на Закона за радиото и телевизията 102-01-16, внесен от Министерски съвет в Народното събрание на 23 февруари 2021 г.), който преразглежда принципа на финансиране в съответствие с мисията на БНТ и БНР за предоставяне на обществена услуга. Въпреки това през 2021 г. предвидената реформа на финансирането на обществените медии не беше осъществена.

3.4. Социално включване (72% - Висок риск)

Областта „Социално включване“ се фокусира върху достъпа до медиите на определени групи от обществото: малцинства, местни и регионални общности, жени и хора с увреждания. Тази област разглежда и медийната грамотност в страната, включително цифровите умения на населението като цяло. Освен това за изданието на ММП за 2021 г. към областта „Социално включване“ е добавен допълнителен индикатор, за да се оценят новите предизвикателства, произтичащи от използването на цифровите технологии: защита срещу незаконно и вредно слово. Поради това модифициране на индикаторите, сравнението с предишните издания на ММП трябва да се извършва изключително внимателно.

В областта на социалното включване България продължава да отчита високи нива на риск по всички показатели. Точните проценти на риска за отделните показатели остават същите като в предишното издание на ММП, с леки промени (но все още в рамките на високото ниво на риск) за два показателя: „Достъп на местните/регионалните общности до медиите и обществени медиите“ и „Защита срещу незаконна и вредна реч“.

Достъпът на малцинствата до медиите е свързан с висок риск – 71%. Българското законодателство ^[10] предлага широки антндискриминационни формулировки, без да дефинира или признава каквито и да било „национални малцинства“. Достъпът на малцинства до ефирно време е относително най-адекватен в каналите на обществените медиите, макар и с някои съществени дефицити. Отразяването на теми, свързани с малцинства, е по-скоро епизодично и се основава на конкретни събития; редовните предавания, посветени на малцинства, са оскъдни; липсва систематичен достъп до ефирно време на малцинствени представители. БНТ 1 излъчва ежедневен следобеден информационен бюлетин на турски език. Национални новини на други малцинствени езици не се предлагат. Като цяло културното и малцинственото многообразие в страната не е обхванато в пълна и достатъчна степен от БНТ и БНР. Водещите частни телевизионни канали и

радиостанции не предлагат редовни предавания, посветени на малцинства. През 2021 г., както и през предходните години, основното отразяване на проблемите на малцинствата беше съсредоточено предимно върху проблеми, свързани с ромите, което до голяма степен затвърди негативните стереотипи, включително в контекста на кризата с COVID-19 и на предизборните кампании. От друга страна, предприети мерки (законови изменения^[11] и засилено използване на превод на жестов език от доставчиците на медийни услуги) в условията на COVID-19 и предизборните кампании доведоха до подобряване на достъпа до новинарско съдържание за хора със слухова загуба в обществените и някои от водещите частни програми. Въпреки това достъпът до по-разнообразно телевизионно съдържание все още е много ограничен, като съдържанието със субтитри е недостатъчно.

Показателят „**Достъп на местните/регионалните общности до медии и общностни медии**“ отчита висок риск от 75% (което показва леко подобрене на нивото на риска в сравнение с ММП2021 – 81% – поради промяна в методологията и въвеждане на променлива за местните кореспонденти). Българското законодателство не предвижда резервиране на честоти или правила за задължителен пренос за регионалните и местните медии. Българското национално радио има осем регионални програми, а Българската национална телевизия има четири регионални центъра извън столицата София. Докато регионалните канали на БНР имат активна роля в съответните райони, регионалната продукция на БНТ е по-скоро периферна. На фона на задълбочаващите се хронични проблеми на местния медиен пазар държавата не подкрепя местните и регионалните медии чрез субсидии или други политически мерки. Ситуацията със COVID-19 допълнително задълбочи финансовата криза в регионалната преса, което доведе до закриване на медии, намаляване на тиражите и задълбочаване на зависимостта от местните общини по отношение на приходите от реклама. През 2021 г. проблемите по-скоро се затвърдиха, отколкото разрешиха. Българското законодателство не предвижда разпоредби относно лицензирането или функционирането на общностни медии.

Достъпът на жени до медиите е показателен за висок риск (78%). БНТ и БНР имат широко формулирани антидискриминационни изисквания за програмното съдържание, включително по отношение на пола, но нямат конкретна политика за равенство между половете. Доколкото съществуват, критериите за баланс между половете са предмет на индивидуално решение от страна на журналисти, редактори и продуценти. На практика в медиите в страната преобладават жените, макар че понастоящем те заемат по-малък процент от висшите ръководни длъжности в сравнение с мъжете. Делът на жените сред членовете на управителните съвети на БНТ и БНР е 40%. Сред главните редактори във водещите новинарски медии в страната делът е 13%, докато висшият мениджмънт на водещите частни телевизионни компании понастоящем (данни за 2021 г.) се състои само от мъже. Представянето на жените в съдържанието на новините и актуалните предавания продължава да бъде смесено. Жените са представяни в медиите както като професионалисти, така и като обект на стереотипи и сексизъм. Медиите продължават да канят по-често мъже в ролята им на експерти и политици да коментират политически въпроси, отколкото жени експерти.

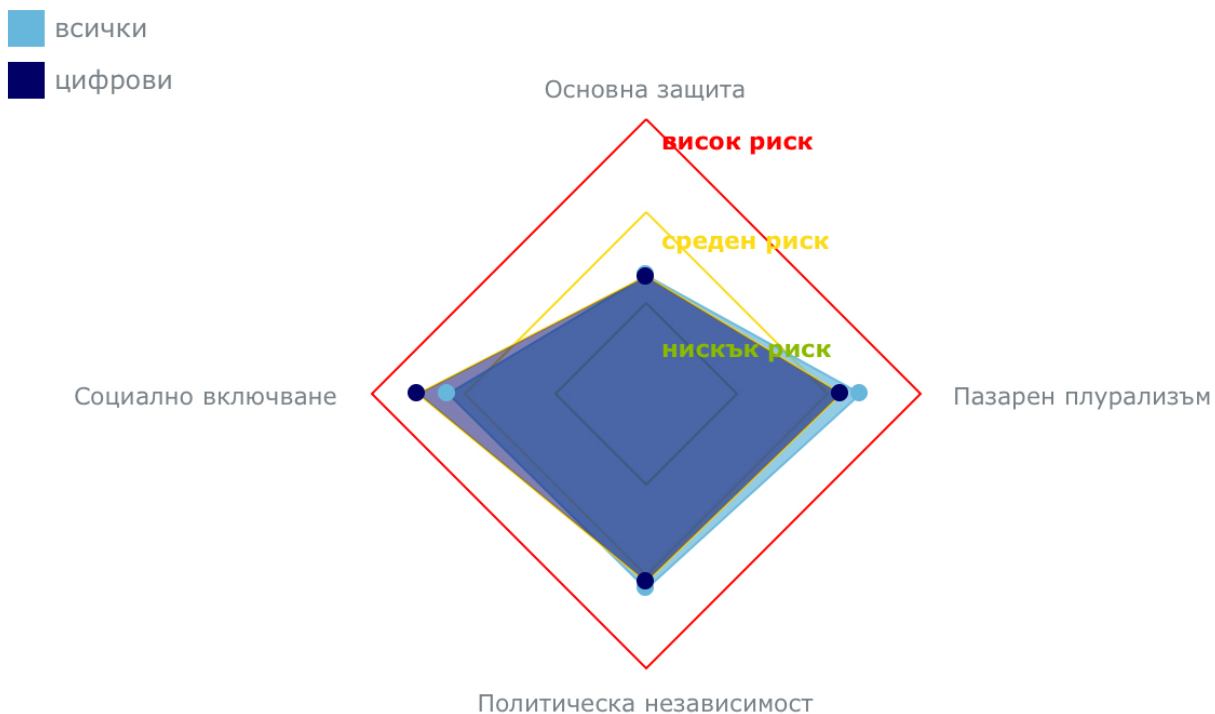
Въпреки някои положителни стъпки, нивото на **медийната грамотност** все още е проблематично (висок риск, 67%). В края на 2020 г. в българското законодателство бяха въведени принципите на Директивата за аудиовизуалните медийни услуги (2018/1808) за мерки за медийна грамотност на гражданите (от всички възрасти и за всички медии)^[12]. През 2021 г. беше създаден Постоянен съвет по медийна грамотност към министъра на културата с широкото участие на ключови заинтересовани страни, включително специалисти в областта на образованието, изследователи и преподаватели от

Софийския университет, експерти от СЕМ, журналисти от обществените медии, журналистически организации, граждански организации, международни организации и други (Министерство на културата, 2021; Иванова, 2021). Задачата на Съвета е да участва в разработването на национална политика за медийна грамотност с цел предприемане на ефективни мерки и инструменти, насочени към развитие на медийната грамотност в обществото (Иванова, 2021), но въздействието му все още не може да бъде измерено. Училищното обучение по медийна грамотност е слабо развито, то е много ограничена част от учебната програма по гражданско образование, въведена за първи път в средното образование през учебната 2020/2021 година. Въпреки някои неправителствени усилия, обучението на учителите по медийна грамотност до голяма степен е недостатъчно. България е класирана на последно място сред страните от ЕС в Индекса на медийната грамотност за 2021 г. (Lessenski, 2021).

Показателят **„Защита срещу незаконна и вредна реч“** отчита риск от 69%, което е подобрение в сравнение с предишното издание на ММП (96%), но все още е отчетливо в диапазона на високия риск. От една страна, съществуват действащи саморегулаторни инструменти като Етичния кодекс на българските медии с правила срещу невярна и неточна информация. През 2021 г. имаше и редица полезни инициативи на граждански и медийни организации за противодействие на дезинформацията, за проверка на фактите и медийна грамотност. От друга страна, дезинформацията в страната е широко разпространена в социалните медии, а също така се среща и в централните медии чрез отразени изявления на политически актьори. Водещи теми, обект на дезинформация през 2021 г., бяха COVID-19 и ваксините. Продължаващите антидемократични послания (Filipova and Stefanov, 2021), засилването на поляризираните социални нагласи от страна на онлайн общности, политици и медии (CSD, 2021) и етикетирането на мерките срещу дезинформацията като „либерална пропаганда“ (Ковачева, 2021) допълнително затрудняват защитата срещу невярна информация и вредно слово.

4. Плурализъм в онлайн средата: оценка на рисковете

България : Области на риск за медийния плурализъм цифрови

JS chart by amCharts

CEVI
CENTRE FOR MEDIA
PLURALISM AND
HIGH FREEDOM
MPM 2022

Основна защита – 43%

Онлайн измеренията на въпросите в областта на основна защита показват среден риск. Сред основните проблеми е липсата на адекватна защита за журналистите в онлайн среда.

Свободата на изразяване е гарантирана, като няма специални ограничения за свободата на изразяване онлайн. Държавата не филтрира, блокира или премахва онлайн съдържание по произволен начин. Законовото блокиране на медийно съдържание е разрешено на основание на закони като Закона за акцизите и данъчните складове (чл. 99) и Закона за хазарта (чл. 17). Онлайн платформите са частично прозрачни по отношение на премахването на съдържание. Докладите за прозрачност на „Фейсбук“ предоставят информация за броя на ограниченията на съдържанието, правните процедури и исканията на потребителите/акаунтите, но не представят пълен регистър на случаите.

Както и през предходни години, през 2021 г. бяха регистрирани онлайн заплахи и кампании за очерняне на критично настроени журналисти. Голяма част от практиките на онлайн тормоз, включително смъртни заплахи, са свързани с журналистически разследвания за проверка на факти по дезинформация и конспиративни теории в контекста на COVID-19. На фона на често срещани сексистки коментари в онлайн каналите, сред примерите за онлайн тормоз над журналистки е и публично разкриване на лична информация (доксинг).^[13]

Законодателството за защита на данните не налага сериозни ограничения пред журналистите. Съгласно чл. 85 от Общия регламент относно защита на личните данни, България е въвела изключения за журналистиката в Закона за защита на личните данни. Директива (ЕС) 2016/680 на

Европейския парламент е транспонирана в националното законодателство. Няма специална разпоредба за предотвратяване на незаконното наблюдение на журналисти.

Пазарът на доставчиците на интернет услуги продължава да бъде силно концентриран, като четирите най-големи компании имат общ дял от 74%. Доставчиците на интернет услуги управляват мрежовия трафик по прозрачен, безпристрастен и неутрален начин, без да дискриминират определени видове съдържание или съдържание от определени източници.

Пазарен плурализъм – 71%

Високият риск в областта на пазарния плурализъм в онлайн средата продължава да е налице.

Цифровите новинарски медии са задължени да разкриват данни за собствеността си (Закон за задължителното депозиране на печатни и други произведения; Закон за мерките срещу изпирането на пари). Въпреки това крайната собственост за значителен брой онлайн медии не винаги се оповестява на практика ^[14], като санкции за неизпълнение на задълженията не се налагат.

Липсата на данни, която сама по себе си е оценена като риск, продължава да не позволява да се анализира състоянието на действителното ниво на пазарна концентрация в сектора на онлайн медиите. Не съществуват конкретни прагове, основани на обективни критерии, за предотвратяване на високата степен на концентрация на кросмедийната собственост в сектора на новинарските медии. Не съществуват и специфични за сектора правила за предотвратяване на висока степен на концентрация на пазара на цифрова реклама. На този фон най-големите дялове онлайн реклама се акумулират от „Фейсбук“ и „Гугъл“ – 66% от общите разходи за онлайн реклама в страната (Media Club, 2022). Не е въведено данъчно облагане на цифровите услуги.

Що се отнася до редакционната независимост от търговско влияние, през 2021 г. не е отбелязано значително подобрение. Етичният кодекс на българските медии е подписан и се спазва от ограничен брой онлайн медии. Въпреки че съществуват регулаторни и саморегулаторни разпоредби срещу прикритата и заблуждаващата реклама (чл. 68ж от Закона за защита на потребителите; чл. 75 от Закона за радиото и телевизията; чл. 3.2-3.4 от Етичния кодекс на българските медии; чл. 5 Национални етични правила за реклама и търговска комуникация в Република България), прикритата реклама в интернет не е изрично или конкретно забранена. Собствениците на медии и други търговски субекти системно оказват влияние върху редакционното съдържание на новинарските сайтове. Кликбейтът е често срещано явление в онлайн медиите.

Политическа независимост – 68%

Наличието на политически контрол върху водещите онлайн медии е трудно да се докаже, но някои местни и национални новинарски портали са свързани с политици и техните семейства. Регулацията на онлайн политическата реклама (платеното политическо съдържание) по време на предизборни кампании обхваща онлайн новинарските медии, но изключва социалните медии и личните блогове. ^[15] На практика „Фейсбук“, водещата социална мрежа в страната, предоставя информация за рекламните разходи на политическите партии. По време на предизборните кампании през 2021 г. „Фейсбук“ обозначава политическата реклама като такава и посочваше кой е платил за нея. Въпреки това политическите партии и кандидатите като цяло не предоставят на своите уебсайтове информация за разходите и критериите за таргетиране на активностите си в социалните медии. Отчетите на политическите партии за разходите за кампаниите не включват разбивка на конкретните суми, изразходвани за реклама в социалните медии.

През 2021 г. Централната изборителна комисия и Комисията за защита на личните данни приеха съвместни насоки относно обработката и защитата на личните данни в изборния процес (КЗЛД, 2021). По време на кампаниите през 2021 г. не бяха констатирани сериозни нарушения в това отношение.

Социално включване – 83%

За втора поредна година най-високото общо ниво на риск в онлайн средата е в областта на социалното включване.

Нивата на дигитална компетентност сред населението в България остават ниски. Само 29% от населението има основни или над основните общи цифрови умения, а 38% имат ниски общи цифрови умения (EUROSTAT, 2022c). И двата вида данни показват по-високи рискове от средните за ЕС.

На този фон разпространението на дезинформация, теории на конспирацията и език на омразата е често срещано явление сред потребителите на интернет. Съществуват както правни (чл. 162 от Наказателния кодекс; чл. 10 от Закона за радиото и телевизията; Закон за защита от дискриминация), така и саморегулаторни (чл. 2.5.1 от Етичния кодекс на българските медии) разпоредби срещу речта на омразата. Въпреки това усилията за премахване на речта на омразата към етнически или религиозни малцинства в социалните медии не са особено ефективни. Все още продължава да се среща подобно слово. Основна мишена от години е ромското малцинство. От началото на здравната криза с COVID-19 се наблюдава обществена нетърпимост (особено в социалните медии) към ромските квартали като предполагаема заплаха за разпространение на инфекцията. Често езикът на омразата се основава на дезинформация, като тенденциите продължават и през 2021 г. и обхващат и контекста на изборите. През 2021 г. сред мишените на вербална нетърпимост бяха и граждани на Република Северна Македония на фона на напрежението между двете държави по отношение на историческото минало на Северна Македония. Макар и не толкова интензивна, колкото през 2018–2019 г., речта на омразата, основана на пола, все още беше често срещана в социалните медии и през 2021 г. Що се отнася до словото на омраза към хората с увреждания, то понякога се наблюдава в социалните медии, въпреки че хората с увреждания не са сред често срещаните цели на речта на омразата в България.

5. Заключение

Резултатите от ММП2022 показват значителни рискове за медийния плурализъм в България. В три от четирите области се наблюдава съществен риск: „Пазарен плурализъм“, „Социално включване“ и „Политическа независимост“. Областта „Основна защита“ е със средно ниво на риск. В сравнение с ММП2021 общото ниво на риск за медийния плурализъм не показва значителни промени.

Най-високите индивидуални нива на риск са идентифицирани по отношение на държавното регулиране на ресурсите и подкрепата за медийния сектор, прилагането на мерки в областта на концентрацията и конкуренцията (за онлайн платформите и за новинарските медии), както и във връзка с независимостта на управлението и финансирането на обществените медии. Регистрираното намаление на риска в сравнение с ММП2021 по отношение на защитата от незаконна и вредна реч и по отношение на достъпа на местните/регионалните общности до медии все още е в рамките на диапазона от висок риск и следователно не показва значително подобрение.

На този фон ограничаването на рисковете за медийния плурализъм в много сфери е неотложен въпрос за страната. Необходимо е да се търси широк политически консенсус, за да се наложат устойчиви мерки. Подобни мерки следва да имат предвид както националните особености, така и общата рамка на инициативите и политиките на ЕС в областта на медиите.

Тъй като много важни въпроси остават нерешени, предлагаме почти същите мерки като тези, дадени в ММП2021, и добавяме само няколко нови препоръки.

В областта на **основната защита** насърчаването на положително развитие може да се постигне чрез политически мерки като:

- Подкрепа за кампании за по-добра професионална защита и условия на труд на журналистите (от страна на НПО, професионални организации, заинтересовани страни и медии).
- Подобряване на законодателството относно състава, функциите и ефективността на Съвета за електронни медии, националния медиен регулатор, чрез въвеждане на ефективни мерки за неговата независимост.
- Въвеждане на правна рамка срещу стратегическите съдебни дела срещу публичното участие (SLAPP).
- Транспониране и ефективно прилагане на Директивата на ЕС за защита на лицата, подаващи сигнали за нередности (Директива 2019/1937).

В областта на **пазарния плурализъм**:

- Въвеждане на критерии за медиен плурализъм и специфични за сектора прагове на концентрация в случаите на сливане на медии (в закона и в компетенциите на регулаторните органи).

- Постоянен и устойчив мониторинг на влиянието на рекламодателите и собствениците на медии върху редакционното съдържание (както офлайн, така и онлайн) с цел да се подпомогне предотвратяването на търговска намеса (извършван от граждански организации).

В областта на **политическата независимост**:

- По-нататъшна преоценка на Закона за радиото и телевизията по отношение на независимостта, финансирането и управлението на обществените медии в съответствие с изискванията на Европейската комисия относно държавната помощ за електронните медии.
- Ефективна подкрепа за мерките за засилване на редакционната независимост (от страна на неправителствени организации и професионални журналистически организации).

В областта на **социалното включване**:

- Преоценка на обществената мисия на всички обществени медийни услуги с цел по-добро отразяване на културното и общественото многообразие в страната в съответствие с предложенията, изложени в Законопроекта за изменение и допълнение на Закона за радиото и телевизията 102-01-16 (внесен от Министерския съвет в Народното събрание на 23 февруари 2021 г.)
- Ефективно прилагане на достъпа до медийно съдържание за хора с увреждания (субтитриране, жестов език и аудиоописания) в съответствие със съответните изменения на Закона за радиото и телевизията.
- Въвеждане на политики за подкрепа на регионалните и местните медии по отношение на тяхната финансова устойчивост, разпространение, политическа и икономическа независимост (реализирани от страна на правителството, местните власти, неправителствени организации).
- По-нататъшни стъпки за ефективно включване на обучението по медийна грамотност в училищната програма на национално ниво.

Мерки, свързани с пандемията от COVID-19:

- Ако е необходимо, по-нататъшно разработване и прилагане на механизми за пряка подкрепа на медиите и журналистите като компенсация за намаляването или загубата на доходи.

И накрая, все още е налице остра необходимост от актуални, надеждни и достъпни данни за медийния пазар (пазарни дялове на собствениците във всички медийни сектори, данни за тиражите и разпространението, данни за потреблението и концентрацията на онлайн медиите и т.н.). Такива данни биха могли да бъдат предоставени от прозрачни и безпристрастни държавни, частни или

неправителствени институции, за да се гарантира възможно най-прецизен мониторинг и оценка на медийния плурализъм в страната.

6. Бележки

- [1] През 2021 г. Асоциацията на европейските журналисти – България стартира Factcheck.bg, единствената платформа в страната, посветена изцяло на проверка на фактите.
- [2] Чл. 39–41 от Конституцията, чл. 11 от Закона за радиото и телевизията.
- [3] Силна гражданска реакция предизвика случаят с преподавателя Мартин Осиковски, който беше дисциплинарно уволнен от Университета за национално и световно стопанство в резултат на изразена от Осиковски професионална и гражданска позиция срещу извършването на политическа агитация в университета по време на предизборна кампания (Nikolov, 2021 г; АЕЖ, 2021а). Впоследствие преподавателят беше възстановен на работа след публична кампания в негова подкрепа.
- [4] Виж дела: Генов и Сърбинска срещу България (ЕCHR, 2021а), Ханджийски срещу България (ЕCHR, 2021b), Мирослава Тодорова срещу България (ЕCHR, 2021с).
- [5] Чл. 41 от Конституцията, чл. 1 от Закона за достъп до обществена информация, чл. 10 от Закона за радиото и телевизията.
- [6] Чл. 40–41 от Закона за достъп до обществена информация.
- [7] Понастоящем Административнопроцесуалният кодекс предвижда обща защита от репресии срещу лицата, подаващи сигнали за нередности. Съответни разпоредби има и в Закона за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси и в Закона за мерките срещу изпирането на пари. Съществуващите мерки обаче се отнасят само до определени сектори и не се прилагат на практика.
- [8] Повод за конфликта е прекъсването на програмата на БНТ, за да се излъчи на живо пресконференция на политическа партия ГЕРБ.
- [9] Действителен собственик на БСТВ е лидерът на Българската социалистическа партия (БСП) Корнелия Нинова, а на телевизия 7/8 – лидерът на политическа партия „Има такъв народ“ (ИТН) Станислав Трифонов [декларирани данни по чл. чл. 7а, ал. 3 от ЗЗДГДПОРДМУ], като и двете партии са част от действащата управляваща коалиция [информация към 25 април 2022 г.].
- [10] Вж. чл. 6 от Конституцията, Закона за защита от дискриминация, Наказателния кодекс, Закона за радиото и телевизията.
- [11] Чл. 8а от Закона за радиото и телевизията (относно достъпа на хора със слухови и зрителни увреждания до аудиовизуално медийно съдържание) е приет през 2020 г.
- [12] Директивата за аудиовизуалните медийни услуги (2018/1808) беше транспонирана в законодателството чрез Закона за изменение на и допълнение на Закона за радиото и телевизията, обнародван в Държавен вестник, бр. 109/2020 г., в сила от 22 декември 2020 г.
- [13] През 2021 г. репортерката Виктория Симеонова е обект на онлайн тормоз по време на разследването си за финансови злоупотреби от страна на местни компании. Снимки на Симеонова от личния ѝ профил в социалните мрежи, както и телефонният ѝ номер, са публикувани в сайтове за платени сексуални услуги и тя получава нецензурни обаждания и съобщения в продължение на дни (АЕЖ, 2021б).
- [14] Според Ясен Лазаров от Института за развитие на публичната среда повече от 1000 организации и уебсайтове са „невидими“ за регистъра на медийната собственост. Мехти Меликов от Министерството на културата потвърждава, че има онлайн медии с неясна и непроследима собственост особено ако използват хостинг услуги извън България (Медиапул, 2021б).
- [15] Вж. Изборния кодекс.

7. Източници

АЕЖ – България. (2021а). Преподаватели като доц. Мартин Осиковски са гордост за всеки университет. АЕЖ. <https://aej-bulgaria.org/23042021/>

АЕЖ – България. (2021б). Журналистка е подложена на тормоз заради разследване на финансови пирамиди. АЕЖ. <https://aej-bulgaria.org/victoriasimeonova/>

АЕЖ – България. (2022). Осъдителното решение срещу журналисти и Медиапул показва дълбок порок в българската съдебна система. АЕЖ. <https://aej-bulgaria.org/11012022/>

Георгиева, С. (2022). Александър Кашъмов: Забраната да се припомнят неудобни факти за хора от властта е цензура. *Дневник*.
https://www.dnevnik.bg/intervju/2022/01/12/4301687_aleksandur_kashumov_zabranata_da_se_pripomniat/

ИРПС. (2021). Най-малко средства за политическа реклама в кампанията 2 в 1 от 2014 г. насам. *Отворен парламент*. <https://openparliament.net/2021/11/12/медиаен-мониторинг/>

Иванова, И. (2021): Интервю с Иглика Иванова, експерт по медийна грамотност и член на Коалицията за медийна грамотност, направено за целите на ММП2022.

КЗЛД. (2021). ЦИК и КЗЛД приеха съвместни указания относно обработването и защитата на личните данни в изборния процес. https://www.cdpd.bg/index.php?p=news_view&aid=1708

Ковачева, Р. (2021): Интервю с Ралица Ковачева, експерт по дезинформация, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, направено за целите на ММП2022.

Костова, А. (2021). Адв. Стефан Ангелов: Със смяната на властта някои министерства станаха по-отворени в достъпа до информация. *Капитал*.
https://www.capital.bg/biznes/intervjuta_i_komentari/2021/09/28/4258189_sus_smianata_na_vlastta_niakoi_ministerstva_stanaha/

Медиапул. (2021а). Близо 2500 общественици искат оставките на Кошлуков и членовете на СЕМ. *Mediapool*.
<https://www.mediapool.bg/blizo-2500-obshtestvenitsi-iskat-ostavkite-na-koshlukov-i-chlenovete-na-sem-obnovena-news322896.html>

Медиапул. (2021б). “Репортери без граници“ призова новия кабинет да се заеме с проблемите на медийната свобода. *Mediapool*.
<https://www.mediapool.bg/reporteri-bez-granitsi-prizova-noviya-kabinet-da-se-zaeme-s-problemite-na-mediynata-svoboda-news330106.html>

Министерство на културата. (2021). *Отчет на Министерството на културата*. Министерство на културата. http://mc.government.bg/files/8184_Otchet%20na%20MK%20-%202021.pdf

НСИ. (2011). *Преброяване 2011*. Национален статистически институт.
<http://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/Census2011final.pdf>

НСИ. (2021). *Достъп на домакинствата до интернет*. Национален статистически институт.
<https://www.nsi.bg/en/content/2808/достъп-на-домакинствата-до-интернет>

НСИ. (2022а). *Предварителна оценка за броя на населението на България към 7 септември 2021 година*. Национален статистически институт.
https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/Census2021_predvaritelna_ocenka.pdf (accessed 28 February 2022).

НСИ. (2022б). *Безработни лица и коефициенти на безработица - национално ниво; статистически райони*. Национален статистически институт.
<https://www.nsi.bg/bg/content/3998/безработни-лица-и-коефициенти-на-безработица-национално-ниво-статистически-райони>

НСИ. (2022в). *Култура*. Национален статистически институт.
<https://www.nsi.bg/bg/content/3552/култура>

Офнюз. (2022). Тренд: 16% от българите подкрепят Русия за нападението на Украйна. *OFFNews*.
<https://offnews.bg/analizi/trend-16-ot-balgarite-podkrepiat-rusia-za-napadenieto-na-ukrajna-772466.html>

ПДИ. (2021а). *Сравнителен рейтинг 2021*. Програма Достъп до информация. <https://data.aip-bg.org/surveys/FQWA23/comparative-rankings>

ПДИ. (2021б). *Състоянието на достъпа до информация в България*. Програма Достъп до информация. http://store.aip-bg.org/publications/ann_rep_bg/2021/aip_doklad-2020-end_CORR.pdf

СЕМ. (2021а). *Доклад за специализираното наблюдение на предизборната кампания за 45-то народно събрание*. СЕМ. <https://www.cem.bg/controlbg/1362>

СЕМ. (2021б). *Специализиран мониторинг на аудио- и аудио-визуално съдържание за парламентарния вот на 11.07.2021 г.* СЕМ. <https://www.cem.bg/controlbg/1371>

СЕМ. (2022а). *Решение № РД-05-15 от 01 март 2022 г.* <https://www.cem.bg/actbg/6115>

СЕМ. (2022б). *Доклад за специализираното наблюдение на предизборната кампания за президент и вицепрезидент на Република България и за извънредните избори за 47-мо Народно събрание*. СЕМ. <https://www.cem.bg/controlbg/1402>

Филева, Л. (2021а). Член на Съвета за електронни медии напусна: Не се намесихме в конфликта "Миневков - Кошлуков". *Дневник*.
https://www.dnevnik.bg/bulgaria/2021/06/28/4226449_chlen_na_suveta_za_elektronni_medii_napusna_ne_se/

Филева, Л. (2021б). Андон Балтаков, бивш директор на БНР: Имаше опити да бъда саботиран, притеснявах се и за личната ми сигурност. *Дневник*.
https://www.dnevnik.bg/intervju/2021/08/06/4240274_andon_baltakov_bivsh_direktor_na_bnr_imashe_opiti_da/

Черешева, М. (2021). „За медиите (само)критично“: „Еврохолд“ съди „Биволъ“ с рекорден иск от 1 млн. лева. *Дарик Радио*.

<https://darikradio.bg/za-mediite-samo-kritichno-evrohold-sadi-bivola-s-rekorden-isk-ot-1-mln-leva.html>

BNT. (2021). BNT alerts European institutions, diplomats and NGOs about political pressure. *BNT*.

<https://bnt.bg/news/bnt-alerts-european-institutions-diplomats-and-ngos-about-political-pressure-296504news.html>

CoE. (2021). Three Defamation Lawsuits Filed against the Financial Editor of Capital Newspaper Nickolay Stoyanov. *CoE Safety of Journalists Platform*. <https://fom.coe.int/alerte/detail/100064153>

CSD. (2021). *Disinformation narratives in the November 2021 Bulgarian elections campaign: Key actors and amplifiers*. Policy Brief No. 105, November 2021. Center for the Study of Democracy.

https://csd.bg/fileadmin/user_upload/publications_library/files/2021_11/PB_105_EN_WEB.pdf

ECHR. (2021a). *Case of Genov and Sarbinska v. Bulgaria*. ECHR.

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\],"itemid":\["001-213520"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

ECHR. (2021b). *Case of Handzhiyski v. Bulgaria*. ECHR.

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-209033"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

ECHR. (2021c). *Case of Miroslava Todorova v. Bulgaria* (2021). ECHR.

[https://hudoc.echr.coe.int/fre#{"itemid":\["002-13441"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{)

EUROSTAT. (2022a). *GDP per capita, consumption per capita and price level indices*. EUROSTAT.

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/GDP_per_capita_consumption_per_capita_and_price_level_indices

EUROSTAT. (2022b). *Unemployment statistics*. EUROSTAT.

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Unemployment_statistics#Unemployment_in_the_EU_and_the_euro_area

EUROSTAT. (2022c). *Individuals' level of digital skills (until 2019)*. EUROSTAT.

https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=isoc_sk_dskl_i&lang=en

Filipova, R., Stefanov, R. (2021). *Countering Kremlin's Media Influence in Europe*. Center for the Study of Democracy. <https://csd.bg/publications/publication/countering-kremlins-media-influence-in-europe/>

Lessenski, M. (2021). *Media Literacy Index 2021. Double Trouble: Resilience to Fake News at the Time of Covid-19 Infodemic*. Open Society Institute – Sofia. https://osis.bg/wp-content/uploads/2021/03/MediaLiteracyIndex2021_ENG.pdf

Media Club. (2022). *Media Landscape Bulgaria Q1-Q3 2021*. Media Club.

Nielsen Admosphere. (2021). Информационен бюлетин. ТВ аудиторията в България през месец Октомври 2021 г. Nielsen Admosphere. <https://imageold.nielsen-admosphere.cz/wp->

[content/2021/08/Nielsen-Admosphere-Bulletin-October-2021.pdf](#)

Nikolov, K. (2021). Bulgarian university professor fired after protest against Borissov. *Euroactiv*.
https://www.euroactiv.com/section/politics/short_news/bulgarian-university-professor-fired-after-protest-against-borissov/

OSCE. (2021). *International Election Observation Mission Bulgaria – Early Parliamentary Elections, 11 July 2021*. OSCE. <https://www.osce.org/files/f/documents/5/9/492622.pdf> [на български: <https://www.osce.org/files/f/documents/0/8/492634.pdf>]

RWB. (2022). *Bulgaria: Alarming SLAPP cases endanger fragile media freedom*. Reporters Without Borders. <https://rsf.org/en/news/bulgaria-alarming-slapp-cases-endanger-fragile-media-freedom>

RWB. (2021a). *Public TV's biased election coverage highlights urgent need for strong safeguards in Bulgaria*. Reporters Without Borders. <https://rsf.org/en/news/public-tvs-biased-election-coverage-highlights-urgent-need-strong-safeguards-bulgaria>

RWB. (2021b). *Bulgaria's general election: RSF publishes 10 proposals to rescue press freedom*. Reporters Without Borders. <https://rsf.org/en/bulgaria%E2%80%99s-general-election-rsf-publishes-10-proposals-rescue-press-freedom>

Todorov, S. (2021). Bulgarian TV Accused of Favouring GERB in Election Coverage. *Balkan Insight*. <https://balkaninsight.com/2021/08/11/bulgarian-tv-accused-of-favouring-gerb-in-election-coverage/>

Trading Economics. (2022). *Bulgaria - Literacy Rate, Adult Total (% Of People Ages 15 And Above)*. Trading Economics. <https://tradingeconomics.com/bulgaria/literacy-rate-adult-total-percent-of-people-ages-15-and-above-wb-data.html>

Transparency International. (2022). *Country Data: Bulgaria*. Transparency International. <https://www.transparency.org/en/countries/bulgaria#>

U.S. Department of State. (2021). *2020 Country Reports on Human Rights Practices: Bulgaria*. U.S. Department of State. <https://www.state.gov/reports/2020-country-reports-on-human-rights-practices/bulgaria/>

Зако̀ни и саморегулация

Административнопроцесуален кодекс (обн. ДВ. бр. 30, 11 април 2006 г.). Lex.bg.
<https://www.lex.bg/bg/laws/ldoc/2135521015>

Етичен кодекс на българските медии (2004). Национален съвет за журналистическа етика.
<https://mediaethics-bg.org/етичен-кодекс-2/>

Закон за акцизите и данъчните складове (обн. ДВ. бр. 91, 15 ноември 2005 г.). Lex.bg.
<https://www.lex.bg/bg/laws/ldoc/2135512728>

Закон за достъп до обществена информация (обн. ДВ. бр. 55, 7 юли 2000 г.). Lex.bg.

<https://lex.bg/laws/ldoc/2134929408>

Закон за държавния бюджет на Република България за 2021 г. Държавен вестник, бр. 104, 8 декември 2020 г. <https://www.minfin.bg/upload/46095/ZDB+2021.pdf>

Закон за задължителното депозиране на печатни и други произведения и за обявяване на разпространителите и доставчиците на медийни услуги (обн. ДВ. бр. 108, 29 декември 2000 г.). Lex.bg. <https://lex.bg/laws/ldoc/2134956545>

Закон за защита на личните данни (обн. ДВ. бр. 1, 4 януари 2002 г.). Комисия за защита на личните данни. <https://www.cpdp.bg/index.php?p=element&aid=1194>

Закон за защита на потребителите (обн. ДВ. бр. 99, 9 декември 2005 г.). Lex.bg. <https://www.lex.bg/laws/ldoc/2135513678>

Закон за защита от дискриминация (обн. ДВ. бр. 86, 30 септември 2003 г.). Lex.bg. <https://www.lex.bg/laws/ldoc/2135472223>

Закон за изменение и допълнение на Закона за радиото и телевизията (обн. ДВ. бр. 109, 2020). Народно събрание на Република България. <https://parliament.bg/en/laws/ID/163419>

Закон за мерките срещу изпирането на пари (обн. ДВ. бр. 27, 27 март 2018 г.). Lex.bg. <https://www.lex.bg/bg/laws/ldoc/2137182924>

Закон за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси (обн. ДВ. бр. 94, 31 октомври 2008 г.). Lex.bg. <https://www.lex.bg/laws/ldoc/2135603507>

Закон за радиото и телевизията (обн. ДВ. бр. 138, 24 ноември 1998 г.). Lex.bg. <https://lex.bg/laws/ldoc/2134447616>

Закон за хазарта (обн. ДВ. бр. 26, 30 март 2012 г.). Lex.bg. <https://www.lex.bg/laws/ldoc/2135783265>

Законопроект за изменение и допълнение на Закона за радиото и телевизията 102-01-16, внесен от Министерски съвет в Народното събрание на 23 февруари 2021. Народно събрание. <https://www.parliament.bg/bg/bills/ID/163525>

Изборен кодекс (обн. ДВ. бр. 19, 5 Март 2014 г.). Lex.bg. <https://www.lex.bg/bg/laws/ldoc/2136112596>

Конституция (обн. ДВ, бр. 56, 13 юли 1991 г.). Народно събрание на Република България. <https://www.parliament.bg/bg/const>

Наказателен кодекс (обн. ДВ. бр. 26, 2 април 1968 г.). Lex.bg. <https://lex.bg/laws/ldoc/1589654529>

Национални етични правила за реклама и търговска комуникация в Република България (Последна редакция: 25.06.2020 г.). Национален съвет за саморегулация. <https://www.nss-bg.org/kodeks>

ПРИЛОЖЕНИЕ I. НАЦИОНАЛЕН ЕКИП

Име	Фамилия	Позиция	Институция	МРМ2022 СТ Ръководител
Орлин	Спасов	Изпълнителен директор / доцент	Фондация "Медийна демокрация" / СУ "Св. Климент Охридски"	X
Нели	Огнянова	професор	СУ "Св. Климент Охридски"	
Николета	Даскалова	изследовател	Фондация "Медийна демокрация"	

ПРИЛОЖЕНИЕ II. ЕКСПЕРТНА ГРУПА

Експертната група е съставена от специалисти със значителни познания и признат опит в областта на медиите. Ролята на експертната група бе да прегледа отговорите на националния екип по 16 от 200-те променливи, съставляващи ММП2021. Консултирането с гледната точка на признати експерти имаше за цел да се постигне максимална обективност на отговорите, дадени на онези променливи, чиято оценка би могла да се счита за субективна, и по този начин да се гарантира точността на крайните резултати от ММП. Важно е обаче да се подчертае, че окончателният доклад за страната не отразява непременно индивидуалните виждания на участвалите експерти. Той отразява единствено възгледите на националния екип, който е извършил събирането на данни и е автор на доклада.

Име	Фамилия	Позиция	Институция
Весела	Вацева	Изпълнителен директор	Българска асоциация на регионалните медии
Петранка	Филева	професор	СУ "Св. Климент Охридски"
Мария	Черешева	Заместник председател	Асоциация на европейските журналисти - България
Павел	Антонов	Управляващ редактор, съосновател и член на Управителния съвет	БлуЛинк
Емилия	Станева	Директор „Лицензиране и регистрация“	Съвет за електронни медии
Владислав	Петков	експерт и изследовател	Проевропейска мрежа

Изследователски доклад
Издание -
юли 2022

doi:10.2870/86727
ISBN:978-92-9466-266-8
QM-08-22-232-BG-N

Publications Office
of the European Union

